

Film

voor
dummies[®]

James Cateridge

BBNC
uitgevers

Amersfoort, 2019

Vertaling van: *Film Studies For Dummies*
Indianapolis, Indiana: John Wiley & Sons, Inc., 2015
ISBN: 978-90-453-5643-3
NUR: 674 Film en televisie
BISAC: COM060080
Thema: ATF; Films, bisocoop
Trefw.: filmwetenschap, film, cinema

Dit is een uitgave van BBNC uitgevers bv, Amersfoort
www.bbnc.nl
www.dummies.nl

Vertaling: Martijn van Opbergen voor Fontline
Redactie: Wilma Eras, Fontline
Zetwerk: Imago Mediabuilders, Amersfoort
Omslagbeeld: shutterstock
Druk- en bindwerk: Ten Brink bv, Meppel

© Copyright 2019 BBNC uitgevers bv, Amersfoort voor de Nederlandstalige editie.

Originele Engelstalige uitgave Copyright © 2015 John Wiley & Sons, Inc. Alle rechten voorbehouden, inclusief het recht van verveelvoudigen, geheel of gedeeltelijk, in enige vorm of op enige wijze. Deze uitgave is tot stand gekomen in overeenkomst met John Wiley & Sons, Inc. For Dummies®, Voor Dummies®, Dummies Man® en gerelateerde kenmerken zijn handelsmerken of geregistreerde handelsmerken van John Wiley & Sons, Inc. in de Verenigde Staten en/of andere landen. Gebruikt met toestemming.

Original English language edition Copyright © 2016 John Wiley & Sons, Inc. All rights reserved including the right of reproduction in whole or in part in any form. This translation was published by arrangement with the original publisher, John Wiley & Sons, Inc. For Dummies®, Dummies Man® and related trade dress are trademarks or registered trademarks of John Wiley & Sons, Inc. in the United States and/or other countries. Used by permission.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatie- of andere werken (artikel 16 Auteurswet 1912), in welke vorm dan ook, dient men zich tot de uitgever te wenden. Ondanks alle aan de samenstelling van dit boek bestede zorg kunnen noch de redactie, noch de auteurs, noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor schade die het gevolg is van enige fout in deze uitgave.

Opdracht

Ik draag dit boek op aan alle filmwetenschappers en docenten die me hebben geïnspireerd, aan mijn collega's en aan mijn studenten.

Ik bedank mijn fantastische vrienden en familie voor hun steun en de redacteurs bij Wiley voor hun professionele adviezen.

Voor Stuart en Riley: het is nergens zo fijn als thuis.

Inhoud in vogelvlucht

Inleiding	1
Deel 1: Beginnen met filmwetenschap	7
HOOFDSTUK 1: Filmwetenschap in het kort	9
HOOFDSTUK 2: Beeld, geluid en beweging: een film maken	29
HOOFDSTUK 3: Waarom we zo gek zijn op filmsterren	55
HOOFDSTUK 4: Film en verhaal	77
Deel 2: Films in alle soorten, stijlen en genres ..	103
HOOFDSTUK 5: Soorten films onderscheiden: genres en stijlen	105
HOOFDSTUK 6: Animatie in beweging	143
HOOFDSTUK 7: Altijd ver vooruit: avant-garde	165
HOOFDSTUK 8: Echter dan echt: documentaires	183
Deel 3: De wonderlijke wereld van de film	205
HOOFDSTUK 9: De lens op Hollywood	207
HOOFDSTUK 10: Groot-Brittannië: arbeiders en erfgoed	231
HOOFDSTUK 11: De Europese film: kunst en commercie	253
HOOFDSTUK 12: Wereldcinema: monsters, musicals en melodrama	277
Deel 4: De grote ideeën: theorieën over film	299
HOOFDSTUK 13: Filmtheorie: hoe films werken	301
HOOFDSTUK 14: Erkenning voor de grote regisseurs: de auteurstheorie	325
HOOFDSTUK 15: Nieuwe benaderingen in de filmtheorie	353
HOOFDSTUK 16: Dag celluloid: cinema in de 21e eeuw	375
Deel 5: Het deel van de tientallen	395
HOOFDSTUK 17: Tien schrijvers over film die je echt moet lezen	397
Index	407

Inhoud

INLEIDING	1
DEEL 1: BEGINNEN MET FILMWETENSCHAP	7
HOOFDSTUK 1: Filmwetenschap in het kort	9
Waar de filmwetenschap zich mee bezighoudt	10
Meer dan alleen bekijken	10
Hoe de filmwetenschap zich verhoudt tot andere wetenschappen	11
Film: creativiteit, bedrijfsmatigheid en techniek	13
Schrijven over film: recensies en kritieken op academisch niveau	17
Film en andere kunsten	21
Schilderijen of tekeningen 'lezen'	21
Kijken naar foto's	22
Beweging vastleggen	23
Uitleggen waarom film belangrijk is	24
Politieke statements	25
Ras en nationale identiteit	26
Genderkwesties	27
HOOFDSTUK 2: Beeld, geluid en beweging: een film maken	29
Aan het roer van de film: de regisseur	29
Een heel verhaal: de scenarioschrijver	31
Een film 'schrijven'	31
Je bekwamen in scenarioschrijven	33
Actie schrijven	34
Dialogo schrijven	35
De grote zakenbons: de producent	36
Wat een producent (niet) doet	36
Produceren voor de studio	38
Dan doe ik het zelf wel: onafhankelijke producenten ..	40
Schilderen met licht: de cinematograaf	41
Het beeld regisseren	41
Op zoek naar de 'look'	42
Beeld en technologie	43
Op de set: de productiefase	46
Beeldbepalend: de artdirector	46
Wij maken het wel: de technische crew	48
Van opname naar het witte doek: de postproductie	49
Knippen en plakken: de editor	49

	Het beeld versterken: de sounddesigner en de componist	51
	Toveren met beeld: de special-effectsmaker	52
HOOFDSTUK 3:	Waarom we zo gek zijn op filmsterren	55
	De ongewoon gewone filmster	56
	Het verschil tussen acteurs en sterren	56
	‘Sterrenimago’ analyseren	58
	De economische waarde van sterren.	58
	Je identificeren met sterren	62
	Seks op het doek ... of niet	64
	Acteurs en hun technieken	66
	Een wereld vol sterren.	69
	Europese sterren	69
	Het nieuwe Hollywood: Bollywood	72
	Ster of beroemdheid?	73
	Leven in het openbaar	74
	Het sterrendom in de 21e eeuw	75
HOOFDSTUK 4:	Film en verhaal	77
	Waar je naar kijkt: mise-en-scène	78
	Een scène analyseren	78
	Beter naar de dingen kijken	79
	Hoe realistisch is realisme?	81
	Mise-en-scène in melodrama	82
	De taal van film leren	83
	Scènes en sequenties	84
	Een shot kiezen	85
	Puzzelen met shots: montage	88
	Het verhaal in gang houden.	89
	De film in elkaar zetten: continuïteitsmontage	90
	Alternatieven voor het klassieke model	91
	Personages maken het verhaal	93
	Gebeurtenissen met effect.	93
	Helden en schurken.	94
	Sidekicks en helpers	95
	Geluid horen... en begrijpen.	97
	Spelen met emoties.	97
	Diëgetisch en extradiëgetisch geluid	99
	Luisteren naar ongehoorde melodieën: filmmuziek	100
DEEL 2:	FILMS IN ALLE SOORTEN, STIJLEN EN GENRES	103
HOOFDSTUK 5:	Soorten films onderscheiden: genres en stijlen	105
	Wat is een genre?	106

	Cashen met genres: de Hollywoodmachine	108
	Herhaling, herhaling, herhaling	109
	Spelen met genres	110
	De eenzame cowboy: westerns	112
	De western en de geboorte van Hollywood	112
	Waarom westerns westerns zijn	114
	Tegenstellingen in de western	116
	Alle remmen los: musicals	117
	Van podium naar doek	117
	De liedjes en de plot	119
	Een beter leven met musicals	121
	Vanuit het duister: horror	123
	Dracula en companen	123
	Je innerlijke demonen te lijf	125
	Voorbij Elm Street	126
	Buitenaards goed: sciencefiction	127
	Raket naar de maan	128
	Denkbeeldige werelden verkennen	129
	Dromen van elektrische schapen en mechanische mensen	131
	Drank en duisternis: film noir	132
	De grenzen van het genre	133
	Stijl in plaats van genre	134
	Dodelijke vrouwen	135
	De romantische kunst afkijken: romcoms	137
	De rom van romcom	137
	Films voor meiden?	139
	Pure bromantiek	140
HOOFDSTUK 6:	Animatie in beweging	143
	Meer dan kinderspel	143
	Beelden tot leven brengen	144
	Wat is er zo grappig?	146
	Animatie uit de tegencultuur	147
	De cirkel is rond: animatie terug in de bioscoop	149
	Animatiereuzen	151
	De beroemdste muis ter wereld: Disney	151
	Uit de inktpot: de gebroeders Fleischer	153
	Daffy, Porky en andere anarchisten: Warner Bros.	155
	Veel meer dan kinderspel: Pixar	157
	De wereld rond met animatie	158
	Wereldveroverende animatie	159
	Artistiek en subversief: Europese animatie	160
	Geschiedenis en geweld: animatie uit het Midden-Oosten	162

HOOFDSTUK 7:	Altijd ver vooruit: avant-garde	165
	Beginnen met avant-garde	166
	Voorwaarts tegen de mainstream	166
	De vele kanten van avant-garde	167
	Niet altijd voor kinderen	169
	De drie hoofdgedachten van de avant-garde	171
	Spelen met tijd	171
	Verhaal? Welk verhaal?	173
	Abstract kijken	175
	Een verontrustende droomwereld	176
	Geketende priesters en een onfortuinlijke koe	176
	In trance gaan	178
	Mengen met de mainstream	180
HOOFDSTUK 8:	Echter dan echt: documentaires	183
	De werkelijkheid een vorm geven	184
	Het waarheidsgehalte van documentaires	184
	Zes soorten documentaires	186
	Documentaires en ethiek	188
	De twintigste eeuw vastleggen	190
	Vooruitstrevende Russen	190
	De wereld verkennen	192
	Nieuws of propaganda? Film in de Tweede Wereldoorlog	194
	Terugkeer van de objectiviteit: direct cinema en cinéma vérité	196
	Het echte en het onechte met elkaar verweven: de documentaire nu	198
	De Amerikaanse droom bevragen	198
	Pinguïns en andere dieren	200
	Digitale documentaires	202
DEEL 3:	DE WONDERLIJKE WERELD VAN DE FILM	205
HOOFDSTUK 9:	De lens op Hollywood	207
	Dromenfabriek Hollywood	207
	Films in massaproductie	208
	De productieketen van onder tot boven	210
	De internationale markt op	211
	Gecensureerd voor het hele gezin	212
	Goede en slechte tijden in Hollywood	214
	Topjaar in een buitenwijk	214
	Het einde van het studiosysteem: de staat bestrijdt de majors	216
	De tijden veranderen: New Hollywood	218
	Hollywood nu: blockbusters, franchises en Indiewood	220

	De tanden zetten in Hollywood: Jaws	221
	De taal van agenten: packaging, high-concept en synergie	222
	Speelgoed en video: kindvriendelijke blockbusters	224
	Waar blockbuster en experiment elkaar ontmoeten: Indiewood	227
HOOFDSTUK 10:	Groot-Brittannië: arbeiders en erfgoed	231
	Het echte leven: Brit-grit	232
	Vrije documentaires	232
	Een golf boze jonge mannen	234
	Realistisch surrealisme	235
	Het doek en de buis ontmoeten elkaar	238
	De invloed van tv op film	238
	Channel 4 brengt redding	240
	Tv in de bioscoopzaal	241
	'Oh, Mr. Darcy!': literaire verfilmingen	243
	Steeds weer die oude schrijvers	243
	Levend verleden: heritagefilms	245
	Wat Hollywood kan, kunnen wij ook	246
	Eigen films voor een eigen publiek	247
	Bond blijft Bond, maar toch	249
	Harry Potter: het verhaal achter de magie	251
HOOFDSTUK 11:	De Europese film: kunst en commercie	253
	Een toch niet zo eenvoudige vraag: wat is Europese cinema?	254
	Rendez-vous met de Franse film	256
	Een ruime eeuw aan Franse stromingen	257
	Een uitzondering voor de Franse cinema	258
	Glamour en business: het filmfestival van Cannes	260
	Getekend door de geschiedenis: Duitse cinema	262
	Waanzinnige schaduwen: het Duitse expressionisme	262
	De nieuwe Duitse film	264
	Nieuw realisme en oude tradities: Italiaanse cinema	265
	De helden van de straat: neorealisme	266
	Zwaarden, sandalen en moordende nonnen: Italiaanse genre- en exploitatiefilms	268
	De prins van de lach: Totò	270
	Repressie en expressie: Spaanse cinema	271
	Fascisten en katholieken	272
	Spanje herstelt zich met Pedro Almodóvar	274
HOOFDSTUK 12:	Wereldcinema: monsters, musicals en melodrama	277
	Je horizon verbreden: wereldcinema en third cinema	278
	Film in Japan: Godzilla, anime en meer	281
	Stilte en elegantie: de klassieke Japanse cinema	281

Het ongelooflijke, kolossale, onstuitbare godmonster!!	282
Festivals en weemoed: anime	284
Indiase cinema: meer dan Bollywood	286
Bollywood: zang, dans en rasa	286
De Bengaalse film: parallelle cinema en meer	288
De wereld is van Bollywood	290
Latijns-Amerikaanse cinema	292
Brazilië: Hollywood in de tropen?	293
Cuba: kleine filmindustrie, grote ideeën	295
Drie moderne auteurs uit Mexico	296

DEEL 4: DE GROTE IDEEËN: THEORIEËN OVER FILM 299

HOOFDSTUK 13: Filmtheorie: hoe films werken 301

De bouwstenen van filmtheorie: tekst, context en kijker	302
Formalisme: wat is een film?	302
Realisme: weerspiegelt film de werkelijkheid?	304
Receptie: wat is een kijker?	306
Naar de maatschappij kijken met Marx	307
Het maatschappijmodel van Marx	308
Terug naar school, de Frankfurter school	310
Tussen cultuur en gedrag: ideologie	311
Films in stukjes beschouwen: structuralisme	313
De taalkundige theorie van De Saussure	314
Semiotiek toepassen op film: Metz	316
De mythische structuren van Lévi-Strauss	317
Bewust kijken: psychoanalyse en film	319
Graven in dromen: Freud en film	319
In de spiegel kijken met Lacan	320
Laura Mulvey en de mannelijke blik	322

HOOFDSTUK 14: Erkenning voor de grote regisseurs: de auteurstheorie 325

De regisseur als god	326
De auteurstheorie: het begin	326
Het verband tussen auteur, thema's en genre	328
De auteur vinden in de mise-en-scène	329
Kritiek op de auteurstheorie	331
Klassieke auteurs (1930-1960)	333
John Ford en het Amerikaanse landschap	333
Howard Hawks: gevarieerd filmplezier	334
Alfred Hitchcock: verontrustend voyeurisme	336
Michael Powell en Emeric Pressburger: kleurrijke dromen	337
Orson Welles: zelfbenoemd genie	338
Moderne auteurs (1960-2000)	340

	Stanley Kubrick: afstandelijk perfectionisme	340
	Martin Scorsese: verhalen van de straat	341
	Steven Spielberg: eeuwig kind	342
	Quentin Tarantino: nog grotere filmgek dan zijn fans	344
	David Lynch: de Amerikaanse nachtmerrie	345
	Hedendaagse auteurs (21e eeuw)	346
	Ang Lee: de sluipende tijger	347
	Christopher Nolan: werelden in werelden	348
	Kathryn Bigelow: wapens, explosies en meer	349
	Guillermo del Toro: monsterlijk goed	350
HOOFDSTUK 15:	Nieuwe benaderingen in de filmtheorie	353
	Oneindig veel betekenissen: het poststructuralisme	354
	De verschillen tussen structuralisme en post- structuralisme	354
	Teksten en discoursen deconstrueren	355
	Een stem voor subalternen: het postkolonialisme	358
	Als niets meer zeker is: het postmodernisme	360
	Verhalen over het einde van de geschiedenis	361
	Hyperrealiteit: een superidee	362
	Girl power: het postfeminisme	364
	Voorbij je gender: queertheorie	366
	Posttheorie: zijn we nu klaar dan?	368
	Bordwell neemt het op tegen de SLAB	369
	Kritiek op Bordwell	370
	Nadenken over denken: cognitieve theorie	372
HOOFDSTUK 16:	Dag celluloid: cinema in de 21e eeuw	375
	We kijken nog steeds, alleen anders	376
	Een kleine eeuw bioscoopbezoek	376
	Van celluloid naar harde schijf	378
	Heimwee naar analoog	379
	Zelf beslissen hoe, waar en wanneer je kijkt	381
	Film kijken anno nu	381
	Thuis film kijken	382
	Opkomst en ondergang van het releasevenster	385
	Nog meer ontwikkelingen: eventfilms, internet en Super 8	386
	Eventfilms versus de long tail	387
	Amateurcinema	388
	Televisie legt de lat hoger	390
	Piraten in zicht!	391

DEEL 5: HET DEEL VAN DE TIENTALLEN	395
HOOFDSTUK 17: Tien schrijvers over film die je echt moet lezen	397
V.F. Perkins: auteurs en stijl	398
Richard Dyer: sterren en queertheorie	398
Tom Gunning: met nieuwe ogen kijken naar oude cinema	399
Molly Haskell: film en feminisme	400
Yvonne Tasker: actiefilms analyseren	401
Michel Chion: geluidsexpert	402
Richard Maltby: terug in de tijd	402
Nicholas Rombes: digitale cinema	403
Hamid Naficy: cinema met een accent	404
Charles Barr: eerherstel voor de Britse cinema	405
INDEX	407

1

Beginnen met filmwetenschap

IN DIT DEEL . . .

Begrijpen hoe je verhalen vertelt met film

Erachter komen wat de scenarioschrijver, regisseur, producent en editor doen

Ontdekken wat filmsterren zo speciaal maakt

Verhalen analyseren en shots en sequenties ontleden

Hoofdstuk 1

Filmwetenschap in het kort

Filmwetenschap gaat over het waarderen, begrijpen en verklaren van de grootste kunstvorm van de twintigste eeuw: film. De wetenschap omvat uiteraard het onderzoek naar en analyse van films, maar behandelt ook filmmakers, filmculturen, de filmindustrie en filmpubliek. Het einde van de film als kunstvorm is al talloze malen voorspeld, maar film is nog steeds mateloos populair.

Filmwetenschappen lenen de beste methoden en theorieën uit andere academische gebieden, vooral uit de literatuurwetenschap en andere culturele wetenschappen en uit de filosofie, maar ook uit de politicologie, sociologie en psychologie. Daarnaast worden voor het analyseren van films min of meer dezelfde hulpmiddelen gebruikt als voor de analyse van schilderijen en foto's, maar mét de essentiële toevoeging van beweging.

Houd je van film en wil je filmstudent worden, dan ben je hier aan het juiste adres. In dit hoofdstuk neem ik de basisbeginselen van de filmwetenschap door: van het kritisch leren kijken naar films en het begrijpen van de verschillende soorten teksten over film die je voor onderzoek kunt gebruiken, tot de rechtvaardiging van de betekenis en het belang van cinema voor de hele wereld. Iedereen weet dat film belangrijk is, maar als filmstudent moet je manieren ontwikkelen om te zeggen *hoe* en *waarom* dat zo is.

Waar de filmwetenschap zich mee bezighoudt

Om films te bestuderen moet je meer doen dan ze alleen maar bekijken: je moet proberen ze te begrijpen. En dat kost heel wat tijd en moeite. Dus doe je zweetbandjes maar om, zoals de jongeren in *Fame* (1980), want we gaan er stevig tegenaan.

Meer dan alleen bekijken

Vrijwel iedereen houdt van het kijken naar films. Maar veel mensen vinden het prima om het alleen bij kijken te houden. Of ze zijn zelfs bang dat ze hun plezier bederven door te veel te analyseren.

BELANGRIJK

Maak je geen zorgen: je ervaring wordt echt niet verpest als je serieus met film aan de slag gaat. Sterker nog: je ontdekt nieuwe manieren om van film te genieten:

- » Een beter begrip van verhaalstructuren kan zelfs de domste actiefilm meer diepgang geven (zie de hoofdstukken 4 en 5).
- » Meer kennis van de filmgeschiedenis maakt een stomme film van een eeuw oud (zie hoofdstuk 2) weer net zo fris als op de dag dat hij voor het eerst vertoond werd.
- » Wanneer je meer weet van de technieken en de creatieve beslissingen tijdens het maakproces, blijft je favoriete film interessant, ook als het verhaal je inmiddels niet meer verrast.
- » Door een breder scala aan films te bekijken, bouw je aan je referentiekader en begrijp je hoe de klassiekers de hedendaagse cinema beïnvloeden.
- » Filmkritiek lezen en op waarde schatten helpt je om je een mening te vormen over wat je net hebt gezien. Jij wint voortaan elke discussie tijdens het napraten in de foyer!

Zeker, filmwetenschap is leuk, maar dat betekent niet per se dat het eenvoudig is. Je hebt het grootste deel van je leven op je eigen manier naar films gekeken en nu moet je bewust afstand nemen en iets gaan analyseren wat altijd op zo'n instinctieve manier leuk was. Dat kan net zo lastig zijn als proberen uit te leggen waarom je van die ene smaak ijs houdt.

TIP

Om met dit soort analyse te beginnen, raad ik aan je favoriete film aller tijden als startpunt te nemen. En dan bedoel ik niet de film die je noemt als je mensen wilt imponeren (zoals *Citizen Kane*). Nee, ik bedoel je échte